

กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Intercultural Adaptation Process of Laos and Cambodian Students in Ubon Ratchathani University

สุรศักดิ์ บุญอาจ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี รูปแบบงานวิจัยเป็นเชิงปริมาณและคุณภาพมีการสำรวจด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) กลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา จำนวน 25 คน และ 2) กลุ่มผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากร จำนวน 5 คน ทั้งหมด 30 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม ภาพรวมพบว่าส่วนใหญ่มีการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองไว้ และมีการปรับรับเอาวัฒนธรรมไทยมาด้วยส่วนระดับขั้นตอนในการปรับตัวของนักศึกษาชาวลาวพบว่าโดยส่วนใหญ่เมื่ออยู่เมืองไทยมาสักระยะหนึ่ง รู้สึกปรับตัวได้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ภาษาไทย ทำให้นักศึกษาสื่อสารได้อย่างมั่นใจ และรู้สึกว่าประเทศไทยเป็นเสมือนบ้านของตนเอง ส่วนระดับขั้นตอนในการปรับตัวของนักศึกษาชาวกัมพูชาพบว่าโดยส่วนใหญ่เพิ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้ไม่นาน จึงรู้สึกตื่นตื้นถึงความแปลกใหม่ของสภาพแวดล้อม สถานการณ์ใหม่ๆ ทั้งวัฒนธรรม ผู้คน และการบริโภค

2. องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) พื้นฐาน สิ่งที่คิดตัวและเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า ได้แก่ ภูมิหลัง บุคลิกนิสัย ความคาดหวัง ระดับการเตรียมตัว และทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษา 2) สภาพแวดล้อมของสังคมและประเทศเจ้าบ้าน ได้แก่ ลักษณะวัฒนธรรมไทยที่มีความอ่อนโยน ยืดหยุ่น ความประทับใจแรกพบต่อวัฒนธรรมไทย การช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคมไทย การรับรองอย่างเป็นทางการของทางหน่วยงานรัฐบาลไทย โอกาสของการทำกิจกรรมร่วมกัน และความถี่ในการสื่อสารกับชาวไทย 3) บทบาทของสื่อมวลชน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูล และเป็นที่พักผ่อนคลายอารมณ์ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีส่วนช่วยให้ นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาแต่ละคนปรับตัวทางวัฒนธรรมได้แตกต่างกัน

สุรศักดิ์ บุญอาจ (นศ.ม. วาวิทยาและสื่อสารการแสดง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552; อีเมล: Ajam.putter@gmail.com) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

บทความชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งจากโครงการวิจัยเรื่อง “กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี” ของสุรศักดิ์ บุญอาจ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

3. แนวทางการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ ได้แก่

- 1) การเรียนรู้ศึกษาข้อมูลด้วยตนเองผ่านการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ที่พักอาศัย และการใช้ภาษาไทย
- 2) การมีบุคคลต่างวัฒนธรรมในฐานะคู่สื่อสาร คือ สื่อบุคคล หน่วยงานที่นักศึกษาเปิดรับผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาชาวลาอเลือกสื่อสารกับเพื่อนชาวไทยในเรื่องการเรียน และสื่อสารกับเพื่อนชาวลาวในเรื่องการใช้ชีวิต ส่วนนักศึกษาชาวกัมพูชามีความสนิทสนมและสื่อสารกันเฉพาะภายในกลุ่มของตนมากกว่า จึงทำให้มีเวลาไม่มากพอสำหรับโอกาสในการเรียนรู้วัฒนธรรมไทย ส่วนการปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และบุคลากรของหน่วยงาน วิเทศสัมพันธ์ จะมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการปรับตัวทั้งในเรื่องการเรียน และการใช้ชีวิต
- 3) การเปิดรับสื่อมวลชนไทย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ละคร เพลง ภาพยนตร์ และสื่อใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับตัว เป็นข้อมูลการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรมและให้ความเพลิดเพลิน

คำสำคัญ: กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม, นักศึกษาชาวลาว, นักศึกษาชาวกัมพูชา, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

The research aims to investigate intercultural adaptation process, factors supporting Laotian and Cambodian students' strategies in adapting to new culture while studying in Ubon Ratchathani University. Both quantitative and qualitative methods, namely survey questionnaires and in-depth interviews, were used in this research. There were 30 key informants in this study, including 1) twenty-five Laotian and Cambodian students and 2) five university administrators, teachers and staff. The research results are as follows:

1. Overall, the intercultural adaptation process of Laotian and Cambodian students mostly indicated preservation of one's own ethnic identity; at the same time, there was evidence of bicultural identity as they gradually assimilated into Thai culture. Concerning the stages of cultural adaptation, after a certain period of their stay in

Thailand, the Laotian students showed a great deal of cultural adaptation, particularly in Thai language communication which also increased their self-confidence and made them feel as if Thailand were their own home. However, the Cambodian students' stages of cultural adaptation differed from those of the Laotian students because they had stayed in Thailand in a shorter period of time. Thus, they were drawn into intriguing environment and new experiences, for example, culture, people, and food.

2. The factors assisting Laotian and Cambodian students' cultural adaptation were: 1) predisposition or individual condition and identity such as background, personality, expectation, levels of preparation for the new place, language and communicative skills, 2) social condition of the host environment, especially the flexible and compromising aspects of Thai culture, first impression of group support from Thai people, institutional legitimization of new identity, opportunities in cooperative tasks, and frequent communication with Thai people, and 3) the important role of mass media in providing the students with information and relaxation resources, all of which partially helped Laotian and Cambodian students in adapting to the new culture at different levels.

3. Students' strategies in adapting to new culture were as follows: 1) Self-learning via web-based research, for example, information regarding Ubon Ratchathani University, accommodation, and Thai language usage, 2) the results revealed Laotian students preferred interacting with Thai students in terms of study and more likely to shared life styles with Laotian students, whereas Cambodian students showed more interaction among people in their own group. Consequently, the Cambodian students had less opportunity to learn Thai cultures. The students' interaction with others, and with teachers and staff of Foreign Affair Department was for the purposes

of study and living guidance, (3) exposure to Thai mass media such as newspapers, television programs and series, songs, movies and new media, which provided students with ways to help them adapt themselves to new culture, gain information for cultural learning, and relax.

Keyword: Intercultural adaptation process, Laotian students, Cambodian students, Ubon Ratchathani University

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการต้องการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านอาเซียนศึกษา เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียนและสากล จึงมีการเตรียมความพร้อมในด้านกรอบความคิด คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ ที่จะมุ่งสร้างความตระหนักรู้ของคนไทยในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนของประชาคมอาเซียนพัฒนาสมรรถนะให้พร้อมจะอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา โดยให้มีการร่วมมือกันใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา (2) การขยายโอกาสทางการศึกษา และ (3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา โดยขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษาและการสร้างความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ หลักสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประเทศอาเซียน นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศด้วยการมอบทุนการศึกษาให้นักศึกษาในกลุ่มประเทศอาเซียนได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยของประเทศไทย (ชินวรณ์ บุญเกียรติ, 2553)

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีมีวิสัยทัศน์และพันธกิจสอดคล้องกับแผนการบริการและการจัดการศึกษาดังกล่าว คือ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นสถาบันชั้นนำแห่งการเรียนรู้ในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน รวมถึงพันธกิจในการสร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐาน

ในระดับสากล มีคุณธรรมนำความรู้ คิดเป็น ทำเป็น และดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง ด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และผลงานสร้างสรรค์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและอาเซียน ด้านบริการวิชาการ และเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชน สังคม ในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และด้านการทำนุบำรุงฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2555) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2553 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้ร่วมมือกับสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ มอบทุนการศึกษาของรัฐบาลไทยให้นักศึกษาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอย่างต่อเนื่อง จนถึงปีการศึกษา 2557 ทั้งหมด 6 รุ่น คือ รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2553 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 9 คน และระดับดุขฎิบัณฑิต จำนวน 2 คน รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2554 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 6 คน รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2555 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 9 คน รุ่นที่ 4 ปีการศึกษา 2556 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 4 คน และรุ่นที่ 5 ปีการศึกษา 2557 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 3 คน นอกจากนั้น ภายใต้โครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานทุนการศึกษาให้นักศึกษาจากประเทศกัมพูชา ทั้งหมด 3 รุ่น คือ รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2555 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 1 คน รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ระดับมหาบัณฑิต จำนวน 2 คน และรุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2557 ระดับบัณฑิต จำนวน 1 คน และระดับมหาบัณฑิต จำนวน 2 คน (กาญจนา มะโนมัย, 2557)

เมื่อนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาได้เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีแล้ว นักศึกษาเหล่านี้มีความจำเป็นที่ต้องมีการติดต่อเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับชาวไทย ทั้งในด้านการศึกษาไม่ว่าจะเป็นคณาจารย์ บุคลากร และเพื่อนนักศึกษา รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน การติดต่อสื่อสารกับชาวไทยทั้งทางตรงและทางอ้อม ในวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่าง

นักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม (เมตตา วิวัฒนาคุณ, 2548) กล่าวกับผู้เข้าสู่วัฒนธรรมใหม่จะค่อยๆ ผ่านกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม (Intercultural adaptation process) ซึ่งมักจะเกิดปัญหาต่างๆ ทั้งเรื่องของความวิตกกังวล ความเครียด ความเหงา ความไม่แน่ใจในการสื่อสารกับคนวัฒนธรรมนั้นๆ รวมถึงสิ่งที่เรียกว่า “ความตระหนกทางวัฒนธรรม” (Culture shock) มักเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน บางครั้งความตระหนกทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นหลังจากเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมใหม่ได้สัมผัสความรู้สึกกังวลใจซึ่งเป็นผลมาจากการสูญเสียสัญลักษณ์ที่คุ้นเคยในการติดต่อหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเดิมของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชา สัญลักษณ์เหล่านี้รวมถึงไปถึงวิธีการปฏิบัติตนในบริบทต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การทักทาย การซื้อของ การยอมรับหรือปฏิเสธคำเชื้อเชิญ เป็นต้น หรือสัญลักษณ์เหล่านี้อาจจะเป็นอวัจนภาษา ประเพณี บรรทัดฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่นักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาได้รับมาตั้งแต่เกิดจนเติบโต

อย่างไรก็ตาม เมื่อนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาได้เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และอยู่ในสภาพแวดล้อมของวัฒนธรรมของไทยแล้ว นักศึกษาเหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของไทยและพยายามปรับตัวให้เหมาะสม เพื่อเป้าหมายสำคัญของนักศึกษา คือ การสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิตมหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต

ดังนั้น การศึกษาว่ากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็นอย่างไร นักศึกษาประสบปัญหาในการปรับตัวมากน้อยเพียงใด และนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมไทยอย่างไร จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการศึกษาดังกล่าวจะเป็นการสร้างคามเข้าใจ การรู้เขารู้เราเพื่อพัฒนาสมรรถนะให้พร้อมจะอยู่ร่วมกัน ด้วยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา

นอกจากนั้น เมื่อผู้วิจัยได้สืบค้นงานวิจัยวิทยานิพนธ์หรือแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วยังพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชา หรือชาวลาและชาวกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก รวมถึงเรื่องสมมติฐานว่าปัญหาการปรับตัวส่งผลให้นักศึกษาบางคนไม่ประสบความสำเร็จในด้านการเรียน ปัญหาการกลับบ้านก่อนครบกำหนด หรือการกลับคืนประเทศแม่ก่อนครบวาระ (Premature return) หรือไม่ และจะช่วยให้ นักศึกษาเหล่านี้สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างไร จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม และแนวทางในการปรับตัวในวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ทางวิชาการ

ผลการวิจัยนี้จะเป็นองค์ความรู้ในเรื่องกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาและกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่มีวัตถุประสงค์ด้านการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม รวมถึงองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม และแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรม

ประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ทางวิชาชีพ

สำหรับนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สามารถใช้เป็นความรู้เรื่องกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมและแนวทางในการปรับตัวในวัฒนธรรมใหม่และสามารถใช้เป็นกรณีศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในประเทศไทย

สำหรับอาจารย์ผู้สอน บุคลากรและผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยสามารถแสดงให้เห็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมซึ่งคณาจารย์ บุคลากร หน่วยงานวิเทศสัมพันธ์หรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี สามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยดังกล่าวไปจัดการปฐมนิเทศหรือฝึกอบรมทางด้านวัฒนธรรมเพื่อให้นักศึกษาลาและกัมพูชาเข้าใจและปรับตัวในทิศทางที่ก้าวหน้าขึ้นเมื่อเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ นอกจากนี้คณาจารย์จะมีความเข้าใจวัฒนธรรมและสามารถนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศสามารถใช้ผลการศึกษาในการคัดเลือกคุณสมบัติของผู้รับทุนการศึกษา โดยอาจจะมีการทดสอบความรู้และความเข้าใจทางด้านวัฒนธรรม สังคมและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยก่อนสมัครหรือสัมภาษณ์เพื่อขอรับทุนการศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย

กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการปรับตัวของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ภายใต้บริบทของการศึกษาและการใช้ชีวิตประจำวันในสังคมวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมใหม่

นักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชา หมายถึง นักศึกษาที่ถือกำเนิดและมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศลาและประเทศกัมพูชาที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต ความเชื่อ พฤติกรรม

รวมถึงบุคลิกและอุปนิสัยต่างๆ ที่นักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาได้ผ่านการเรียนรู้จากกลุ่มสังคมของตน

แนวคิดและทฤษฎี

1. **แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม** (เมตตา วิวัฒนาคุณ, 2548) แก่นหลักของการปรับตัวทางวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งพฤติกรรมส่วนบุคคล และพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเป็นการปรับตัวเองให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมใหม่ หรือเปลี่ยนบางส่วนของสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง คนส่วนมากจะเปรียบเทียบวัฒนธรรมของตัวเองกับวัฒนธรรมเจ้าบ้าน เพราะสังคมและวัฒนธรรมเจ้าบ้านนั้นมีอำนาจควบคุมหรือมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำรงชีวิตประจำวันและบทบาทหน้าที่ ซึ่งเป็นแรงกดดันให้ต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบวัฒนธรรมในสังคมใหม่ และในกระบวนการเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรม (Intercultural Adaptation Process) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เพื่อที่จะวิเคราะห์กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ดังต่อไปนี้

1.1) แนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ของ Berry และคณะ (1987) กล่าวถึงลักษณะการปรับตัวสู่วัฒนธรรมใหม่ที่เรียกว่า “การรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ (A Cultural-Ethnic Identity Typological Mode)” มี 4 ลักษณะ คือ 1) การยึดติดอยู่กับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ตนเองสูง (Ethnic-Oriented Identity) 2) การรักษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ตนเองและปรับรับวัฒนธรรมใหม่มาด้วย (Bicultural Identity) 3) การไม่ยึดติดกับอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองและมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมใหม่มากกว่า (Assimilation Identity) และ 4) การไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกของทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และในระบับวัฒนธรรมใหม่ (Marginal Identity)

1.2) แนวคิดเรื่องการปรับตัวแบบ W-curve ของ

Ting-Toomey (1999) อธิบายถึงการปรับตัวของผู้แปลกหน้าซึ่งมักใช้กับผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมใหม่อย่างถาวร เป็นรูป W ที่สามารถแบ่งออกได้เป็น 7 ส่วน คือ

- 1) ช่วงที่ผู้มาอยู่ใหม่รู้สึกดีใจ (Honeymoon Stage)
- 2) ช่วงที่บุคคลรู้สึกสับสน แยกแยะ และเครียด (Hostility Stage)
- 3) ช่วงที่บุคคลรู้สึกเข้าที่เข้าทางมากขึ้น (Humorous Stage)
- 4) ช่วงที่บุคคลรู้สึกว่าวัฒนธรรมใหม่เป็นเสมือนบ้านของตนเอง (In-Sync Stage)
- 5) ช่วงที่บุคคลนั้นจะต้องกลับไปสู่วัฒนธรรมเดิมของตน และรู้สึกใจหาย อาลัยวัฒนธรรมใหม่ (Ambivalence Stage)
- 6) ช่วงที่บุคคลกลับสู่วัฒนธรรมเดิมของตนเอง แต่กลับรู้สึกว่าวัฒนธรรมเดิมของตนเองนั้นแตกต่างไปจากความคาดหวัง (Re-entry Culture Shock Stage) และ
- 7) ช่วงที่บุคคลค่อยๆ ปรับตัวกลับเข้าสู่วัฒนธรรมเดิมของตนเอง (Resocialization Stage)

2. แนวคิดเกี่ยวกับเรื่ององค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม Kim (1995, อ้างถึงใน ธานีษฐ์, 2544) การปรับตัวข้ามวัฒนธรรมนั้นจะมีมุมมองเป็น 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการและด้านโครงสร้างของการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยทางการสื่อสารที่มีผลต่อการปรับตัวข้ามวัฒนธรรม และทั้ง 2 มุมมองนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน จึงสามารถสรุปเป็น 6 องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม คือ

- 1) ความสามารถทางการสื่อสารภายในวัฒนธรรมเจ้าบ้าน (Host communication competence) ซึ่งทำให้ผู้แปลกหน้าที่เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมใหม่นั้นมีความรู้ ความเข้าใจ และแสดงพฤติกรรมสื่อสารที่เหมาะสม
- 2) การสื่อสารภายในสังคมของเจ้าบ้าน (Host social communication) เป็นการศึกษาถึงการสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อมวลชนของเจ้าบ้าน

3) การสื่อสารภายในสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง (Ethnic social communication) เป็นการศึกษาถึงการสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อมวลชนของชนชาติพันธุ์ตนเอง

4) สิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นการศึกษาถึงลักษณะการเปิดรับของเจ้าบ้าน และความเข้มแข็งของกลุ่มชนชาติพันธุ์เดียวกัน

5) พื้นฐาน ลักษณะส่วนบุคคล สิ่งที่ดีตัวและเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า (Predisposition) เป็นการศึกษาถึงระดับของการเตรียมตัวและระดับของความเป็นชนชาติพันธุ์ รวมถึงบุคลิกภาพ และ

6) การเปลี่ยนรูประหว่างวัฒนธรรม (Intercultural transformation) ส่งผลให้ผู้แปลกหน้ามีสุขภาพจิตที่ดี และก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้สื่อสารระหว่างวัฒนธรรมโดยไม่ยึดติดกับวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง

3. แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ William B. Gudykunst (1988) กล่าวว่าสาเหตุหลักของการปรับตัวทางวัฒนธรรมนั้น คือ การจัดการกับความไม่แน่ใจ (Uncertainty) และการจัดการกับความวิตกกังวลใจ (Anxiety) ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปรับตัวได้ดียิ่งขึ้น แนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ มี 2 แนวทาง คือ การลดความไม่แน่ใจด้วยการเข้าใจวัฒนธรรมอื่น และการลดความวิตกกังวลใจด้วยการจัดการกับความเครียดและความกังวล

4. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารต่างวัฒนธรรม เมตตา วิวัฒนาบุญกุล (2548) กล่าวถึงปัญหาของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มาจากคนละวัฒนธรรมคือ วัฒนธรรมที่ต่างกัน ที่มีผลต่อความแตกต่างในการรับรู้และการตีความสารที่ได้รับ การขาดประสบการณ์ร่วมกัน (Shared Experience) หรือมีกรอบอ้างอิง (Frame of Reference) ที่ต่างกันจึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือความไม่เข้าใจกัน ซึ่งสรุปอุปสรรคที่สำคัญออกเป็น 3 ด้าน คือ อุปสรรคด้านความรู้และความคิด (Cognitive Domain) อุปสรรคด้านทัศนคติและความรู้สึก (Affective Domain) และอุปสรรคด้านพฤติกรรม (Behavioral Domain)

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Research) มีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Survey Questionnaire) เพื่อสำรวจลักษณะทางประชากรศาสตร์ ระยะเวลาและรูปแบบของการปรับตัวทางวัฒนธรรม ปัญหาและอุปสรรคการสื่อสารต่างวัฒนธรรม องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการ

ปรับตัวทางวัฒนธรรม และข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาทั้งหมดที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีระหว่างปีการศึกษา2553-2557 จำนวน 25 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะประชากรของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา

ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง	นศ.ลาว		นศ.กัมพูชา		รวมจำนวน (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
เพศ					
ชาย	12	70.59	6	75.00	18
หญิง	5	29.41	2	25.00	7
รวม	17	100.0	8	100.0	25
อายุ					
ต่ำกว่า 25 ปี	0	0.00	3	37.50	3
26-30 ปี	4	23.53	3	37.50	7
31-35 ปี	9	52.94	2	25.00	11
36-40 ปี	3	17.65	-	-	3
41-45 ปี	1	5.88	-	-	1
รวม	17	100.0	8	100.0	25
กำลังศึกษาในระดับ					
ปริญญาตรี	1	5.88	2	25.00	3
ปริญญาโท	14	82.35	6	75.00	20
ปริญญาเอก	2	11.76	-	-	2
รวม	17	100.00	8	100.0	25
คณะที่ศึกษา					
คณะเกษตรศาสตร์	11	64.71	2	25.00	13
คณะศิลปศาสตร์	2	11.76	3	37.50	5
คณะวิศวกรรมศาสตร์	2	11.76	2	25.00	4
คณะวิทยาศาสตร์	2	11.76	1	12.50	3
รวม	17	100.00	8	100.0	25

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบ่งออกเป็น 1) นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาทั้งหมดจำนวน 25 คน และ 2) การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีจำนวน 5 คน รวมทั้งหมด 30 คน ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์โดยตรงแบบตัวต่อตัว (Face to Face) มีเครื่องบันทึกเสียงเป็นเครื่องมือในการบันทึกข้อมูลและใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 20-30 นาที/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นจะใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) คือ การใช้โครงคำถามร่วมกันแต่รายละเอียดของคำถามจะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประเด็นความน่าสนใจของแต่ละบุคคล แล้วนำข้อมูลที่เกี่ยวข้องรวบรวมจากการสัมภาษณ์มาจัดระบบเนื้อหาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผลการศึกษาจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แนวคิดของ Berry และคณะ (1987) โดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) พบว่ากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวมี 2 ลักษณะ คือ 1) การรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับวัฒนธรรมไทย (Bicultural Identity) จำนวน 12 คน (ร้อยละ 70.59) คือ พฤติกรรมการบริโภคซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นการประกอบอาหารรับประทานเองบางครั้งอาจซื้ออาหารสำเร็จรูป อาหารตามสั่งเหมือนชาวไทยบ้าง และชอบคบเพื่อนทั้งชาวไทยและชาวลาว และ 2) การคงอยู่กับวัฒนธรรมของตนสูง และปรับรับวัฒนธรรมไทยน้อย (Ethnic-Oriented Identity) จำนวน 5 คน (ร้อยละ 29.41) คือการแต่งกายที่นิยมแต่งกายเหมือนตอนอยู่ประเทศลาว กล่าวคือ ผู้หญิงชาวลาวจะนุ่งผ้าซิ่นตลอดเวลาเรียน เวลาทำงาน และติดต่อราชการ และการเสนอให้จัดหอพักสำหรับนักศึกษาชาวลาวโดยเฉพาะ

ส่วนกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวกัมพูชา มี 3 ลักษณะ คือ 1) การรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับวัฒนธรรมไทยจำนวน 6 คน (ร้อยละ 75.00) คือ การมองว่าวัฒนธรรมไทยและกัมพูชาไม่แตกต่างกันมากนัก และนักศึกษาชอบเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นเพราะมีทั้งเพื่อนชาวไทยและชาวกัมพูชา 2) การคงอยู่กับวัฒนธรรมของตนสูง และปรับรับวัฒนธรรมไทยน้อย จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.50) คือ ชอบคบกับเพื่อนชาวกัมพูชาเท่านั้น เพราะสามารถสื่อสารได้อย่างมั่นใจมากกว่าสื่อสารกับเพื่อนชาวไทย และ 3) การไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นสมาชิกของทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และในระบอบวัฒนธรรมใหม่ (Marginal Identity) จำนวน 1 คน (ร้อยละ 12.50) คือ ความรู้สึกว่าการรักษาวัฒนธรรมของตนไว้หรือปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยนั้นไม่สำคัญสำหรับตนเอง

ส่วนระดับขั้นตอนในการปรับตัวตามแนวคิดเรื่องการปรับตัวแบบ W-curve ของ Ting-Toomey (1999) จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ภาพรวมโดยส่วนใหญ่พบว่านักศึกษาชาวลาวจำนวน 5 คน (ร้อยละ 29.41) เมื่ออยู่เมืองไทยมาสักระยะหนึ่งรู้สึกปรับตัวได้เข้าที่เข้าทางมากขึ้น (Humorous Stage) โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้ภาษาไทยทำให้นักศึกษาสื่อสารได้อย่างมั่นใจ และรู้สึกว่าการเป็นไทยเป็นเสมือนบ้านของตนเอง (In-Sync Stage) ส่วนระดับขั้นตอนในการปรับตัวของนักศึกษาชาวกัมพูชา ภาพรวมโดยส่วนใหญ่พบว่านักศึกษาชาวกัมพูชา จำนวน 4 คน (ร้อยละ 50.00) เพิ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทยได้ไม่นาน จึงรู้สึกตื่นเต้นถึงความแปลกใหม่ของสภาพแวดล้อมสถานการณ์ใหม่ๆ (Honeymoon Stage) ได้แก่วัฒนธรรมผู้คนและการบริโภค

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สามารถสรุปภาพรวมด้านกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบผลวิจัยตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงสรุปภาพรวมด้านกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

แนวคิดเรื่องการปรับตัวโดยแบ่งตามทิศทางของอัตลักษณ์ (Identity) ของ Berry (1987)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- นักศึกษาชาวลาวมีการรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับวัฒนธรรมไทย (Bicultural Identity) มากที่สุด	12	70.59
- นักศึกษาชาวกัมพูชามีการรักษาวัฒนธรรมของตน และมีการปรับรับวัฒนธรรมไทย (Bicultural Identity) มากที่สุด	6	75.00
แนวคิดเรื่องการปรับตัวแบบ W-curve ของ Ting-Toomey (1999)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
- นักศึกษาชาวลาวมีความรู้สึกเข้าที่เข้าทางปรับตัวได้มากขึ้น เท่ากับการมีความรู้สึกว่าประเทศไทยเป็นเสมือนบ้านของตนเอง และรู้สึกปลอดภัยมากที่สุด	5	29.41
- นักศึกษาชาวกัมพูชามีความรู้สึกตื่นตาตื่นใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมากที่สุด	4	50.00

นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์และบุคลากรบางส่วนเห็นว่านักศึกษชาวกัมพูชามีแนวโน้มในการพยายามปรับตัวมากกว่านักศึกษชาวลาว เนื่องจากนักศึกษชาวกัมพูชาส่วนใหญ่มาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ด้วยการสอบชิงทุนหรือใช้ทุนส่วนตัวจำนวน 7 คน (ร้อยละ 87.50) ในขณะที่นักศึกษชาวลาวมาศึกษาด้วยการได้รับมอบหมาย จำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.06) จึงต้องปรับตัวน้อยกว่านักศึกษชาวกัมพูชา

2. องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่าองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่

2.1 พื้นฐาน สิ่งที่ติดตัวและเตรียมตัวไว้ล่วงหน้า (Predisposition)

- ภูมิหลังพบว่านักศึกษชาวลาวจำนวน 2 คนมีโอกาสได้ติดต่อกับคนต่างชาติบ่อยๆ และมีประสบการณ์ไปอบรมและเรียนภาษาที่ต่างประเทศจึงสามารถปรับตัวได้ดี

- **บุคลิกนิสัย** ภาพรวมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชามีสัมมาคารวะ นอบน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี โดยเฉพาะนักศึกษชาวกัมพูชานั้นมีพื้นฐาน สิ่งที่ดีคิดว่าดี ทำให้มีการปรับตัวได้ดี ทั้งด้านของการหาโอกาสในการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาไทย และการกิน การอยู่

- **ความคาดหวัง** ภาพรวมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาโดยส่วนใหญ่ ความคาดหวังเรื่องการเรียนในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การมีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ด้านการศึกษาอย่างครบครัน ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติอย่างเข้มข้น เมื่อสำเร็จการศึกษานักศึกษาสามารถนำความรู้เหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริง แต่ก็ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่ความคาดหวังนั้นไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ การเลือกสาขาที่เรียนนั้นไม่ตรงกับความต้องการหรือความสามารถของตนเอง นักศึกษาเหล่านั้นจึงได้แก้ปัญหาด้วยการเรียนในสาขาอื่นที่ตนถนัดแทน

- **ระดับการเตรียมตัว** ก่อนที่จะเข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีนั้น นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาบางส่วนได้รับการฝึกอบรมภาษาไทยประมาณ

3 เดือน และมีการเตรียมตัวด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการทำหนังสือพิมพ์และนิตยสารของไทย และการสืบค้นข้อมูลทางด้านข้อมูลการศึกษาจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- **ทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษา** พบว่านักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาบางส่วนฝึกฝนทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษาไทยด้วยการเรียนรู้ผ่านสื่อมวลชนของไทย เช่น การดูรายการตลกของไทย ฟังเพลงไทย และท่องเว็บไซต์ที่เป็นภาษาไทย เป็นต้น

2.2 สภาพแวดล้อมของสังคมและประเทศเจ้าบ้าน (Host Environment)

- **ลักษณะวัฒนธรรมไทย** พบว่านักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาบางส่วนให้ความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมไทยนั้นมีความอ่อนปวน ฮืดหยุ่น ชาวไทยมีความเป็นเพื่อนบ้านที่ดี และวัฒนธรรมของไทย ลาว และกัมพูชาที่ไม่ต่างกันมากนัก

- **ความประทับใจแรกพบต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย** การเกิดความประทับใจแรกพบจากการเดินทางมาท่องเที่ยวและอบรมระยะสั้นที่ประเทศไทย ส่งผลให้นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาบางส่วนพยายามสอบแข่งขันเพื่อเป็นผู้รับทุนรัฐบาลไทย และยังพบว่านักศึกษาชาวกัมพูชาซึ่งมาด้วยทุนส่วนตัว จำนวน 1 คน ก็มีความประทับใจในประเทศไทย และต้องการที่จะเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- **การช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคมไทย** ในช่วงที่มีกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นักศึกษาหลายคนไม่ทราบข้อมูล จึงได้มีการสร้างเครือข่ายการติดต่อสื่อสาร (Network) ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาทาง Facebook รวมถึงเจ้าหน้าที่และบุคลากรที่เกี่ยวข้องก็ให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การเดินทาง การลงทะเบียนเรียน และการขยายทุนการศึกษา

- **การรับรองอย่างเป็นทางการของทางหน่วยงานรัฐบาลไทย** ทุนการศึกษาของรัฐบาลไทยนั้นมีการรับรองอย่างเป็นทางการ โดยความร่วมมือระหว่างประเทศ คือ นักศึกษาชาวลาวที่ได้รับทุน โดยสำนักงานความร่วมมือ

มือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ และนักศึกษาชาวกัมพูชาจากโครงการพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราชอาณาจักรกัมพูชาด้านการศึกษาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานทุนการศึกษาให้กับนักศึกษาจากประเทศกัมพูชา

- **โอกาสของการทำกิจกรรมร่วมกัน และความถี่ในการสื่อสารกับชาวไทย** การเปิดรับเพื่อนชาวไทยของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา โดยมีจุดประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน หรือแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้านวิชาการ เป็นต้น

2.3 บทบาทของสื่อมวลชน (Mass Media)

เป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม เช่น เป็นแหล่งข้อมูล เป็นที่ผ่อนคลายอารมณ์ และให้ความเพลิดเพลิน

3. การปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่าแนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่ของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ได้แก่

3.1 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-learning)

คือการเตรียมตัวก่อนที่จะมาประเทศไทยซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้วยการตั้งใจศึกษาข้อมูลต่างๆ ด้วยการสืบค้นข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ข้อมูลของที่พักออาศัย และข้อมูลของการใช้ภาษาไทย

3.2 บุคคลต่างวัฒนธรรมในฐานะคู่สื่อสาร

คือ สื่อบุคคล/หน่วยงานที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรม และสื่อบุคคล/หน่วยงานที่เปิดรับในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา สำหรับนักศึกษาชาวลาวพบว่าโดยส่วนใหญ่มีการเปิดรับเพื่อนชาวไทย ซึ่งจะปรึกษาปัญหาด้านการใช้ภาษาไทยและการเรียนเป็นหลัก ส่วนเพื่อนสนิทคนลาว

โดยส่วนใหญ่ นักศึกษาชาวลาวยาวจะปรึกษาปัญหาชีวิตเป็นหลัก กล่าวคือ มีการแยกอย่างชัดเจนว่าเรื่องการเรียนจะสื่อสารกับเพื่อนชาวไทย ส่วนเรื่องการใช้ชีวิตจะสื่อสารกับเพื่อนคนลาว

ส่วนนักศึกษาชาวกัมพูชา พบว่ามีการเปิดรับเพื่อนชาวไทยพอสมควร ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้การใช้ภาษาไทย และปรึกษาปัญหาต่างๆ ไป นอกจากนั้นยังพบปัญหาด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษระหว่างนักศึกษาชาวกัมพูชากับนักศึกษาไทย ส่วนเพื่อนคนกัมพูชานั้น พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นเพื่อนสนิท เพราะนักศึกษาที่มาจากประเทศกัมพูชามีจำนวนไม่มากนัก จึงทำให้ทุกคนสนิทสนมกัน

นอกจากเพื่อนชาวไทยซึ่งเป็นบุคคลต่างวัฒนธรรม ในฐานะคู่สื่อสารแล้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า นักศึกษาชาวลาวยาวและนักศึกษาชาวกัมพูชามีการปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์/บุคลากรของหน่วยงานวิเทศสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการปรับตัวทั้งในเรื่องการเรียนและการใช้ชีวิต

3.3 การเปิดรับสื่อมวลชนไทย ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ทีวี อินเทอร์เน็ต ละคร เพลง ภาพยนตร์ และสื่อใหม่ (New Media) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่านักศึกษามีการเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับตัว ส่วนช่องโทรทัศน์ของไทยที่เปิดรับโดยส่วนใหญ่จะเป็นช่อง 3 และช่อง 7 ซึ่งนักศึกษบางคนใช้เป็นข้อมูลการเรียนรู้ทางด้านวัฒนธรรม และให้ความเพลิดเพลิน

นอกจากนั้น นักศึกษบางส่วนมีการเปิดรับสื่อมวลชนของตนเพื่อคลายความคิดถึงบ้าน เช่น นักศึกษาชาวลาวยาวมีการเปิดรับช่องทีวีลาวสตาร์ ภาพยนตร์ของลาวเรื่อง *สะบายดีหลวงพระบาง* *ไม่มีคำตอบจากปากเซ* *ฮักอีหลีฮักอ้อหล้า* และ *ผ้าพันคอแดง* และเพลงของลาว

อภิปรายผลการวิจัย

1. กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวยาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- สภาพแวดล้อมของสังคมและวัฒนธรรมไทย งานวิจัยเรื่องนี้พบว่านักศึกษาชาวลาวยาวส่วนใหญ่ให้เหตุผลที่ศึกษาใน

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เพราะบุคลิกภาพคล้ายคลึงกันง่ายต่อการติดต่อสื่อสาร และการใช้ชีวิตที่ไม่ต้องปรับตัวมากนัก ผลการวิจัยสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ เรื่องการสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ ฮอติเดย์ วิซ่า ไทย-ออสเตรเลีย สุรศักดิ์ บุญอาจ (2552) พบว่าคนไทยที่เข้าร่วมโครงการฯ มีการเปิดรับเพื่อนสนิทสัญชาติไทยมากที่สุด และเพื่อนสนิทสัญชาติจีนใกล้เคียงกับการเปิดรับเพื่อนสนิทสัญชาติออสเตรเลีย เพราะให้ความรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนชาติเดียวกันย่อมเป็นการง่ายกว่าการติดต่อสัมพันธ์กับคนต่างชาติหรือต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นของการรู้จักด้วยการมองหาความคล้ายคลึงกัน (Perceived Similarity) ความเหมือนจะเป็นสิ่งดึงดูดใจเบื้องต้นที่จะทำให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์กัน ความเหมือนอาจมาจากประเทศเดียวกัน มีความสนใจ และมีทัศนคติเหมือนกัน ซึ่งเมื่อผ่านระยะแรกเริ่มของสัมพันธภาพวัฒนธรรมไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญที่จะกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้น แต่ความพึงพอใจในตัวบุคคลจะเป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญ ดังนั้น นักศึกษาชาวลาวยาวจำนวน 9 คน (ร้อยละ 52.94) จึงเลือกมาศึกษาที่ประเทศไทย เพราะมองว่าลักษณะวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมของสังคม และเชื้อชาติที่สะท้อนลักษณะของกายภาพ เช่น สีผิว สีส้ม รูปร่าง และหน้าตาที่มีความคล้ายคลึงกัน รวมถึงลักษณะภาษาที่ใกล้เคียงกัน ทำให้รู้สึกว่าการติดต่อสื่อสาร การปรับตัวทางวัฒนธรรม และการสร้างความสัมพันธ์กับชาวไทยนั้นเป็นเรื่องง่ายกว่าการสร้างความสัมพันธ์กับคนชาติอื่น

2. องค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวยาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- ภูมิหลัง จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนักศึกษาชาวลาวยาวพบว่าภูมิหลังเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนช่วยในการปรับตัวทางวัฒนธรรมได้ดี ได้แก่ การมีโอกาสได้ติดต่อกับคนต่างชาติบ่อยๆ และมีประสบการณ์เคยอยู่ต่างประเทศมาก่อน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับรายงานการวิจัย

เรื่องลักษณะและปัญหาการสื่อสารต่างวัฒนธรรมใน
บริษัทนานาชาติในประเทศไทย เมตตา วิวัฒนาบุญกุล
(2536) ที่ได้ตั้งข้อสังเกตว่าหากบุคคลมีโอกาสได้ติดต่อกับ
คนต่างชาติบ่อยๆ ได้คุ้นเคยหรือศึกษาวัฒนธรรมอื่นๆ
มาก่อนจะช่วยลดความตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture
shock) ได้ เพราะการที่เราสื่อสารกับคนต่างชาติหรือต่าง
วัฒนธรรมบ่อยๆ นั้นจะช่วยลดความประหม่าและตื่นเต้น
ตกใจเมื่อต้องปฏิบัติสัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนตน
ดังนั้นคนที่มิประสบการณ้อยู่ต่างประเทศ จะมีความ
ไหวรู้สึกทางวัฒนธรรมสูง (Cultural Sensitivity)

- การช่วยเหลือและสนับสนุนจากกลุ่มคนในสังคม
(Group Support) คือ กลุ่มนักศึกษาชาวไทยซึ่งเป็นกลุ่ม
ที่มีความใกล้ชิดกับนักศึกษาชาวลาและกัมพูชา ข้อมูล
จากการสัมภาษณ์พบว่านักศึกษาชาวไทยบางส่วนอาจมี
แนวโน้มของพฤติกรรมในเชิงลบ เช่น การหัวเราะเมื่อ
นักศึกษาต่างชาติพูดภาษาไทยไม่ถูกต้องและชัดเจน ซึ่ง
พฤติกรรมของนักศึกษาชาวไทยดังกล่าวอาจส่งผลให้
นักศึกษาชาวลาและกัมพูชาอาจเกิดความไม่แน่ใจ และ
กังวลใจที่จะสื่อสารกับชาวไทย ผลการวิจัยสอดคล้องกับ
Gudykunst (1995) ที่พบว่าความสามารถในการเข้าใจคน
อีกวัฒนธรรมนั้นขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและ
ภาษาของเจ้าบ้าน เราจำเป็นต้องมีขั้นตอนในการพยายาม
ทำความเข้าใจต่อพฤติกรรมที่ผู้อื่นปฏิบัติต่างจากเรา การ
ที่เราจะเข้าใจผู้อื่น ได้อย่างถูกต้องเราต้องบรรยายตามสิ่งที่
เรารับรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และ ไม่มีการแต่งเติมการ
บรรยายนั้น ดังนั้น การช่วยเหลือและสนับสนุนจากชาว
ไทย ด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การให้ความรู้สิกร่วม
รวมถึงการบรรยายถึงสิ่งที่เราสังเกตเห็นไม่ใช่การประเมิน
จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ให้นักศึกษาชาวลาและกัมพูชา
ลดความวิตกกังวลใจในการสื่อสารกับชาวไทย และ
สามารถปรับตัวในวัฒนธรรมใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
มากขึ้น

3. แนวทางในการปรับตัวทางวัฒนธรรมใหม่
ของนักศึกษาชาวลาและกัมพูชาในมหาวิทยาลัย
อุบลราชธานี

- การเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสัมภาษณ์กลุ่ม

นักศึกษาชาวลา และกัมพูชา พบว่าโดยส่วนใหญ่
นักศึกษามีการเตรียมตัวก่อนที่จะมาประเทศไทยด้วย
การศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ การฝึกฝนภาษาไทย
จากหนังสือ นิตยสาร และงานวิจัย การสืบค้นข้อมูลจาก
อินเทอร์เน็ต เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ข้อมูลของจังหวัดอุบลราชธานี ฯลฯ และการเรียนรู้
วัฒนธรรมจากสื่อมวลชนของไทย ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อ
วิทยุโทรทัศน์ สื่อภาพยนตร์และสื่อสังคมออนไลน์ ผู้วิจัย
ตั้งข้อสังเกตว่าข้อมูลและประสบการณ์ที่นักศึกษาเรียนรู้
ด้วยตนเองนั้นอาจเป็นข้อมูลวัฒนธรรมระดับกว้างหรือ
ข้อมูลวัฒนธรรมเฉพาะ หรืออาจเป็นการเรียนรู้โดยตั้งใจ
หรือไม่ตั้งใจ ซึ่งข้อมูลและประสบการณ์ที่ได้จะเป็นข้อมูล
และประสบการณ์วัฒนธรรมเฉพาะเป็นหลัก ทั้งนี้ การเรียนรู้
ด้วยตนเองดังกล่าวก็เพื่อลดความไม่แน่ใจ และการจัดการ
กับความวิตกกังวลใจ ซึ่งจะช่วยให้ประสิทธิภาพใน
กระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมให้ดียิ่งขึ้น ผลการวิจัย
สนับสนุนความเชื่อของ Gudykunst (1995) ที่ว่าความ
ไม่แน่ใจ ความวิตกกังวลใจ และความคลุมเครือในการ
สื่อสารระหว่างวัฒนธรรมจะสามารถนำไปสู่การเรียนรู้
ด้วยตนเอง ซึ่งบุคคลในแต่ละวัฒนธรรมจะเน้นวิธีการ
ลดความไม่แน่ใจ (Uncertainty Reduction) แตกต่างกัน

- การเปิดรับสื่อมวลชน ผลจากการสัมภาษณ์พบ
ว่าบทบาทของสื่อมวลชนมีส่วนช่วยในการปรับตัวทาง
วัฒนธรรม เช่น รายการเรื่องเล่าเช้านี้ และรายการกบ
นอกกะลา เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว
ในประเทศไทย และรายการ The Voice และ Take Me
Out Thailand เพื่อเป็นที่ผ่อนคลายอารมณ์ และให้ความ
เพลิดเพลิน ซึ่งผลการสำรวจจากแบบสอบถามก็เป็นไปใน
ทิศทางเดียวกัน ข้อมูลของสื่อมวลชนที่เปิดรับในระหว่าง
ที่ศึกษาของนักศึกษาชาวลา พบว่าการเปิดรับชมช่อง
โทรทัศน์ของไทยในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาว
ลา ในระดับการเปิดรับมาก - มากที่สุด สูงสุด จำนวน
6 คน (ร้อยละ 35.29) และละครของไทย ในระดับการ
เปิดรับมาก สูงสุด จำนวน 7 คน (ร้อยละ 41.18) ส่วน
สื่อมวลชนที่เปิดรับในระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาว
กัมพูชา พบว่าการเปิดรับชมช่องโทรทัศน์ของไทยใน

ระหว่างที่ศึกษาของนักศึกษาชาวกัมพูชา ในระดับการเปิดรับมาก สูงสุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.50) ละครของไทย ในระดับการเปิดรับมาก สูงสุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.50) และเพลงของไทย ในระดับการเปิดรับมากที่สุด สูงสุด จำนวน 3 คน (ร้อยละ 37.50) ทั้งนี้ ผลจากการสัมภาษณ์และผลการสำรวจจากแบบสอบถามนั้นสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์เรื่องบทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคลกับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักเรียนแลกเปลี่ยนชาวต่างชาติ โครงการเอเอฟเอสของริคาร์ตัน กนิษฐนาคะ (2541) พบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทช่วยในการปรับตัวของนักเรียน โดยเป็นแหล่งให้ข้อมูลในระดับกว้างที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ช่วยลดความกังวลใจ เป็นที่ระบายอารมณ์ และให้ความเพลิดเพลิน

- **การกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา (Premature Return)** ผลการวิจัยพบว่า มีนักศึกษาชาวลาวบางส่วนมีการกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา และจากการสัมภาษณ์นักศึกษาชาวลาวบางส่วนเสนอว่าอยากให้มีมหาวิทยาลัยดูแลนักศึกษามากกว่านี้ โดยควรมีการจัดฝึกอบรมภาษาไทย การฝึกอบรมทางวัฒนธรรม และการให้ข้อมูลพื้นฐานของรายวิชาที่ต้องลงทะเบียนในแต่ละภาคการศึกษา เพราะวัฒนธรรมลาวในส่วนของมหาวิทยาลัยมักมองว่าการที่นักศึกษาเข้ามาเรียนในสถาบันการศึกษานั้น ก็เหมือนลูกหรือคนในครอบครัวที่ต้องดูแลให้ดีที่สุด ผลการวิจัยสอดคล้องกับคุชฎินิพนธ์ เรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา ของ Ren Zhiyuan (2555) ที่ได้เสนอความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในมหาวิทยาลัย คือ การอบรมภาษาไทย การกำหนดอาจารย์ที่ปรึกษาสำหรับนักศึกษาต่างชาติประจำมหาวิทยาลัย และการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารบางท่านเห็นว่าสาเหตุของนักศึกษาชาวลาวที่ต้องกลับคืนประเทศของตนก่อนการศึกษา ส่วนหนึ่งคงเป็นพื้นฐานของตัวนักศึกษานเอง

ในเรื่องของวิชาการความรู้ เพราะสาขาที่เลือกเรียนนั้นมีความยาก

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

- การศึกษาถึงกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาจากประเทศในภูมิภาคอาเซียน และระยะเวลาในการปรับตัว เนื่องจากในงานวิจัยนี้ศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาเท่านั้น จึงควรศึกษากระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาติอื่นในขอบเขตพื้นที่เดียวกัน เช่น นักศึกษาชาวเวียดนาม นักศึกษาชาวพม่า รวมถึงระยะเวลาในการปรับตัวตั้งแต่ระยะเริ่มแรกที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทยจนถึงระยะเวลาที่ปรับตัวได้ประมาณ 6 เดือน เพื่อวิเคราะห์ถึงกระบวนการปรับตัวทางวัฒนธรรมในแต่ละขั้นตอน ซึ่งจะ เป็นข้อมูลความรู้สำหรับนักศึกษาประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียนที่มีความประสงค์ในการขอรับทุนการศึกษาเพื่อศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทย สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน

- การศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้องในการปรับตัวทางวัฒนธรรมในลักษณะเชิงสถิติวิเคราะห์ละเอียด โดยมีการสร้างสมมติฐานเกี่ยวกับสถานการณ์ที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัญหา วิธีการปรับตัว และกระบวนการปรับตัวกับความแตกต่างทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในงานวิจัยนี้มีเพียงการประมวลผลด้วยร้อยละ แสดงแนวโน้มให้เห็นถึงสภาพการณ์และปัญหา เพื่อจะเป็นข้อมูลนำร่องที่จะก่อให้เกิดการศึกษาในเชิงลึกหรือเชิงสถิติวิเคราะห์ต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้

สำหรับภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงการต่างประเทศ

- การกำหนดนโยบายทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษา

จากประเทศลาวและกัมพูชา ควรมีการประสานงานด้านนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศให้เป็นเอกภาพและมีความต่อเนื่อง และควรพิจารณาเรื่องการเพิ่มจำนวนทุนการศึกษาให้มากขึ้น เพราะผลการวิจัยพบว่านักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาสามารถเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย รวมถึงทัศนคติและความรู้สึกเชิงบวกเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในระดับมาก นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง

- การพิจารณาเงื่อนไขสำหรับนักศึกษาที่รับทุนรัฐบาลไทยเพิ่มเติม เช่น การเพิ่มเงื่อนไขเรื่องค่าใช้จ่ายเฉพาะส่วนที่รับเงินไปแล้วในกรณีที่มีการกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา เพราะมีจำนวนนักศึกษาชาวลาวบางส่วนที่มีการกลับคืนประเทศของตนก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งพบในงานวิจัยนี้ กรณีดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อประกันคุณภาพทางการศึกษา รวมถึงการส่งผลกระทบต่อตัวนักศึกษาเอง ทั้งในด้านของเวลา และความคาดหวังที่ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา

- การเพิ่มความใกล้ชิดกับนักศึกษาและการบริการพิเศษ เช่น มหาวิทยาลัยควรดำเนินการเรื่องระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับนักศึกษาต่างชาติโดยเฉพาะ มีช่องทางบริการพิเศษ เจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ ป้ายประกาศต่างๆ ควรมีภาษาอังกฤษกำกับ และควรมีการจัดการประชุมเพื่อพูดคุยระหว่างผู้บริหาร หน่วยงานวิเทศสัมพันธ์กับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา อย่างน้อยปีละ 1 – 2 ครั้ง เพราะการช่วยเหลือและสนับสนุน

จากกลุ่มคนในสังคมเป็นส่วนสำคัญในการปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การจัดกิจกรรมและสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ต่างๆ เช่น กิจกรรมปฐมนิเทศหรือกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์อื่นๆ เพื่อเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาไทยและกลุ่มนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชา ส่วนสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ห้องแล็บ ควรมีอาจารย์หรือเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการใช้งาน และควรจัดให้มีห้องประชุมสำหรับนักศึกษาต่างชาติเพื่อใช้ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนนักศึกษาด้วยกันนอกจากนั้น ทางมหาวิทยาลัยอาจจะมีกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรม และการสร้างความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมต่างๆ ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากผลวิจัย พบว่า กิจกรรมแข่งขันกีฬา International Night, ASEAN Day และกิจกรรมรับน้อง เป็นช่องทางสื่อสารที่เข้าถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาชาวลาวชาวกัมพูชา และชาวไทยได้ดี

สำหรับนักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาในมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

- การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ขอรับทุน นักศึกษาชาวลาวและชาวกัมพูชาควรตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ให้ชัดเจนว่าตนเองมีคุณสมบัติครบถ้วนและตรงกับความต้องการของตนเองหรือไม่ เช่น หลักสูตรที่ศึกษาเป็นหลักสูตรภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นหลักสูตรภาษาไทย ผู้ขอรับทุนควรมีทักษะการใช้ภาษาไทย (ฟัง พูด อ่าน เขียน) ในระดับดี สาขาที่จะสมัครตรงกับความต้องการหรือไม่ ระยะเวลาของทุน และค่าใช้จ่ายของผู้ขอรับทุน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา มะโนมัย. (2557). รายชื่อนักศึกษาจากราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ฝายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (เอกสาร).
- ชินวรณ์ บุญยเกียรติ. (2553). การเตรียมพร้อมด้านการศึกษาของไทย เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://blog.eduzones.com/racchachoengsao/88655> [10 ธันวาคม 2556].
- ธานีญ์ กองแก้ว. (2544). การสื่อสารและการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, ภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง.
- ธิดารัตน์ กนิษฐนาคะ. (2541). บทบาทสื่อมวลชนและสื่อบุคคล กับการปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักเรียนแลกเปลี่ยนชาวต่างชาติ โครงการเอ เอฟ เอส. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน.
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (15 ธันวาคม 2556). ข้อมูลมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. สืบค้นจาก http://www.ubu.ac.th/new/index.php?page=ubu_info01_88655
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2536). รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะและปัญหาการสื่อสารต่างวัฒนธรรมในบรรษัทนานาชาติในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมตตา วิวัฒนานุกูล. (2548). การสื่อสารต่างวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Ren Zhiyuan. (2555). การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวจีนในประเทศไทย กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยบูรพา. (คุษฎีนิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต) มหาวิทยาลัยบูรพา, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, สาขาไทยศึกษา.
- สุรศักดิ์ บุญอาจ. (2552). การสื่อสารและการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยที่เข้าร่วมโครงการเวิร์ค แอนด์ โฮลดิเคย์ วิชา ไทย-ออสเตรเลีย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, คณะนิเทศศาสตร์, ภาควิชาวาริชวิทยาและสื่อสารการแสดง.

ภาษาต่างประเทศ

- Berry, J.W., Kim, U., Minde, T. & Mok, D. (1987). Comparative Studies of Acculturative Stress. *The International Migration Review*, 21(3). Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/2546607>
- Gudykunst, W.B. & Ting-Toomey, S. (1988). *Culture and Interpersonal Communication*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Gudykunst, W.B. (1995). Anxiety/uncertainty management theory. In R. Wiseman (Ed.), *Intercultural Communication Theory* (pp. 8-58). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ting-Toomey, S. (1999). *Communication Across Cultures*. New York, NY: The Guildford Press.

